

מדינת ישראל
משרד החינוך

שמחת הקריאה ליסודי

ליבי

או: מה קרה לאיש עם הכלב?

הדס ליבוביץ'

כתיבה: ד"ר סיגל חסון, ללי מור, ד"ר יעל שגב
קראה והעירה: דליה הלוי

המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי
הספר נכלל ברשימת יצירות הספרות, מעגל רביעי לכיתות ג-ד
תש"ף

תוכן

2	תוכן
3	מבוא
4	עקרונות והנחיות דידקטיים למפגש מונחה עם ספר קריאה בכיתה
4	על הספר
6	על הסופרת
6	דגשים והצעות להוראת הספר
7	טרום קריאה – "החלון שלי"
8	במהלך הקריאה - "המחברת שלי"
9.....	פרקים 1-2 : פנים וחוץ
10.....	פרק 3 עד סוף הספר: שעון הזמן
11.....	פרק 3-6 : ליבי יוצאת למסע בילוש
12.....	פרקים 7-10 : מדרש שם
13.....	פרקים 11-18 : פענוח התעלומה
14.....	פרקים 19-22 : עובדות או דעות - לאקי או לוקה?
15	לאחר קריאה - "התגובה שלי"
16	נספח 1 - תרשים השעון

ליבי היא תלמידה בכיתה ג'. היא מתעניינת במה שקורה מחוץ לכיתה, ובכל יום משקיפה דרך החלון על הנעשה בחוץ. יום אחד היא רואה אירוע יוצא דופן: האיש שבכל יום מוליך את כלבו ומנופף לה לשלום מבעד לחלון, נפגע על ידי רוכב אופניים. האיש נלקח לבית החולים והכלב נותר לבד. ליבי אוספת את הכלב לביתה, ומחליטה למצוא את האיש הפצוע ולהשיב לו את כלבו. בהמשך הסיפור מתברר שהכלב הוא בעצם כלבה הרה.

הספר שלפנינו מנוקד ומחולק לפרקים קצרים יחסית המאפשרים לתלמיד שסיים את תהליך הקריאה לחוות חוויית הצלחה והנאה מהקריאה בו. העובדה שעלילת הספר מתרחשת בסביבה המוכרת לתלמידים (כיתה ורחוב "ישראלי") מקילה עליהם להפנות את תשומת ליבם להתפתחויות בעלילה ובכך מקדמות את תחושת ההנאה מהקריאה.

דרך התבוננות בהתנהגות הדמויות ושיח ביקורתי-חברתי בכיתה על מעשיהן של ליבי ושל הדמויות הנוספות, המורה¹ יכול לזמן לתלמידים הנאה מקריאה ביצירה בעלת איכויות ספרותיות. יצירה טובה מעשירה את עולמו הרגשי והקוגניטיבי של הקורא, תורמת לחייו בהווה ולעיצוב אישיותו בעתיד.

על דגם ההוראה:

כמו בכל אחד מהדגמים המוצעים במסגרת התוכנית "שמחת הקריאה", גם כאן אנו מציעים ניתוח ספרותי של הספר, אנו בוחנים את המיוחד בו ואת ערכו עבור התלמידים, ומעלים מהלכים דידקטיים לליווי הקריאה באופן שיחנך לקריאה טובה ומהנה. בכל אחד מהדגמים יוצגו מתודות שונות במטרה להעמיק בקריאת הספר ולחבב את הקריאה על הילדים.

ביחידה זו מוצגת מתודה "**מחברת פעלתנית**" היוצרת לתלמידים הצעירים הפסקות יזומות בקריאת הספר ואפשרויות רבות להבעה עצמית יצירתית. (ראו הרחבה בסעיף "מחברת פעלתנית" במסמך זה).

להלן כמה עקרונות כלליים לקריאה מונחית בכיתה, מתוך המסמך "מפגש מונחה עם ספרי קריאה בכיתה" באתר החינוך הלשוני. אנא, קראו את המסמך בשלמותו.

מטרות ההוראה:

1. לפתח הנאה מקריאת ספרים
2. לעודד תגובה וביטוי אישי ליצירה
3. ללמד קריאה פרשנית מעמיקה בטקסט ספרותי
4. לעורר שיח אמפתי בכיתה לגבי מעורבות חברתית של תלמידים
5. להרחיב את עולמם של הילדים
6. לחשוף את התלמידים לשפה עשירה ולאוצר מילים נרחב

¹ לשון זכר מייצגת את כל המגדרים.

עקרונות והנחיות דיזקטיים למפגש מונחה עם ספר קריאה בכיתה²

- ♥ הוראת הספר תיעשה באווירה נעימה המעודדת קריאה ומזמנת חוויה ספרותית.
- ♥ חשוב שלכל תלמיד תהיה גישה לספר בתקופה שהוא נלמד בכיתה והתלמיד יוכל לקרוא בו הן בכיתה הן בבית.
- ♥ ההוראה מתייחסת לספר כיחידה שלמה ומציגה את התפתחות העלילה והדמויות לכל אורכו, גם אם המורה בוחר לעסוק באופן אינטנסיבי רק בחלקים ממנו.
- ♥ הוראת הספר יכולה להתבצע באופן אינטנסיבי ואקסטנסיבי לסירוגין. כלומר, פרקים אחדים יילמדו בכיתה בהנחיית המורה, ואחרים ייקראו על ידי התלמיד בקריאה חופשית. חלקים מן הספר יוקראו בקול על ידי קורא מיומן (מורה או קריין) ואת החלקים האחרים יקראו התלמידים בכוחות עצמם. מידת המעורבות של המורה ואופן ההכוונה שלו תלויים ברמת הקריאה של התלמידים. חשוב ללוות תלמידים מתקשים בקריאה באופן שיעודד אצלם את ההנאה ואת אהבת הספר.

על הספר

הסיפור משתייך לזרם הריאליסטי שהוא הזרם המרכזי בספרות ובאומנות. הסיפור הריאליסטי שואף לאותנטיות מרבית ולנאמנות גמורה למציאות ולחיים.³ נאמנות זו מאפשרת לתלמידים להזדהות עם האירועים והדמויות. בדוגמה שלפנינו הספר מיועד לקריאת תלמידים שגילם קרוב לגילה של ליבי, גיבורת הסיפור, והם לומדים במסגרות הדומות לזו של הגיבורה ובוודאי חולקים חוויות דומות. הקשר בין עולמם של התלמידים לבין הסיפור יכול להקל על החיבור הרגשי של הקוראים הצעירים, ליצור אצלם עניין בספר ולעורר אמפתיה כלפי דמויות הגיבורים.

גיבורת הספר, ליבי, היא "דמות עגולה". המונח הספרותי דמות עגולה מתייחס לדמות מורכבת והטרוגנית, כלומר בעלת אשכול תכונות.⁴ אנחנו מעלים את האמצעי האומנותי "דמות עגולה" כדי להעשיר את המורה ולסייע בהכוונת השיח הספרותי בכיתה. אין צורך ללמד את המושג הזה בכיתה, אלא לנווט את הדיון הכיתתי בהקשר זה.

ליבי היא ילדה אקטיבית היוזמת ומחפשת את בעליו של הכלב. היא חברותית ורגישה וחשה במצוקת הכלבה העזובה ומסייעת לה. לליבי חוש צדק מפותח הגורם לה לרוץ אחרי הנער שפגע באיש המבוגר ומחשבה יצירתית העוזרת לה למצוא את ביתו של האיש הפצוע.

התנהגותה של ליבי היא התנהגות המתאימה למצב הרגשי שבו היא נתונה (כאשר היא מודאגת, היא בוכה וכולל). תכונותיה באות לידי ביטוי במעשיה והיא מאופיינת על ידן. לעיתים ליבי ממרה את פי

² את **המסמך השלם** אפשר למצוא באתר החינוך הלשוני.

³ ריבלין, אי "מונחון לספרות", פועלים, 1997, עמוד 61.

⁴ נדלה מהספרייה הווירטואלית של מט"ח ב-19.12.2019.

המבוגרים, אך אפשר לראות שהתנהגותה מונחית על ידי תכונותיה הטובות. ליבי היא ילדה מחושבת ואינה מהססת לפנות לעזרת מבוגרים גם כאשר היא יודעת שתינוף משום שלא התנהגה על פי המצופה. היא מסבירה את עצמה בצורה רהוטה ומצליחה לרתום אחרים למטרותיה ובכך משמשת דוגמה חיובית לקוראים. דמותה של ליבי מתפתחת במהלך הסיפור: מילדה חסרת אונים, המקנאה ביכולתה של הציפור לעוף לאן שהיא רוצה, היא הופכת לילדה אסרטיבית, שמצילה כלבה בהיריון ומסייעת למבוגר בצרה. מה תעשה ליבי? מה מניע את פעולותיה? אילו רגשות מלווים אותה? אילו התלבטויות יהיו לה? מי יסייע לה? הספר מזמין את הקוראים ללוות את ליבי המתמודדת עם שאלות אלה.

בניתוח הספרותי המובא בספר נעשה שימוש ב**מדרש שם** לאפיון הדמות. בחירת שם הדמות אינה אקראית ויש לה משמעות סמלית.⁵ ליבי מאופיינת באמצעות שמה: היא ילדה לבבית ורגישה. ליבי מביטה מעבר לחלון וכאשר היא עדה לתאונה, היא חשה שהיא חייבת לסייע. במהלך הסיפור, ליבי פורצת בבכי כמה פעמים. הבכי אינו מתוך חולשה או כאב אלא מדאגה לאיש שנפצע. התנהגות זו מציגה את ליבה הרגישה והרך שאינו עומד בסתירה לאופייה החזק ולתושייה שהיא מציגה. רצוי שהמורה המשוחח עם התלמידים על מאפייניה של ליבי ידגיש שהיא אינה "ילדה בכינית", אלא ילדה רגישה אשר נותנת פורקן וביטוי רגשי לרגשות המציפים אותה. בשיח שיעלה אין צורך לציין את המושג "מדרש שם" אלא לשאול את התלמידים שאלות בהקשר זה שיכוונו לדגשים העמוקים של הספר שבאים לידי ביטוי בשמה של הגיבורה.

על פי מקורות ביהדות, לשם יש משמעות שמקרינה על המהות. בהקשר זה, הכלב נקרא כך משום שהוא "כולו לב" (המהרש"א במסכת סנהדרין צ"א ע"א). על פי המדרש, תכונותיו החיוביות של הכלב ובעיקר הנאמנות לבעליו מתבטאות במהות של שמו. במובן מסוים, גם הכלבה היא גיבורת הסיפור ובינה ובין ליבי ישנה **אנלוגיה** (השוואה) שמטרתה העמדת דמויות, חפצים או מצבים זה מול זה, לשם הבלטת הדומה או השונה ביניהם.⁶ לעיתים אנו מדגישים את **האנלוגיה המשלימה** (דמויות שהאנלוגיה ביניהן מבליטה את הממדים הדומים בהן) ולעיתים את **האנלוגיה הניגודית** שבין הדמויות (אם האנלוגיה באה להדגיש את השוני שבין הדמויות). בספר שלפנינו מתקיימת אנלוגיה משלימה כפי שהיא באה לידי ביטוי בדוגמה הזאת:

עמד שם רק הכלב, הוא הסתובב בכבדות כשהרצועה נגררת אחריו לאן שהלך והעיניים שלו היו אבודות ודואגות ולא מחייכות בכלל (עמוד 22).

ליבי והכלבה עצובות בעקבות התאונה ודואגות לאיש הפצוע. האנלוגיה בין הכלבה ובין ליבי מעצימה את התחושה הכבדה שאופפת את ההתרחשות ואת התחושות הקשות של ליבי בעקבות התאונה. אנלוגיה משלימה נוספת משובצת בסוף הספר כשליבי מחזיקה בידה את הגור שנולד ומתוארת השוואה ביניהם:

ואחד, ממש כמו לוקה, יצא בצבע חום דבש. ליבי לא יכלה לראות באיזה צבע העיניים שלו, שהיו עצומות בשעות שאחרי ההמלטה, אבל ידעה בתוך תוכה שהן ירוקות כמו שלה, ושבתחילה יהיו לו כמה נמשים על האף. היא ידעה גם איך תקרא לו: לאקי (עמוד 110).

⁵ ריבלין, א', "מונחון לספרות", פועלים, 1997, עמוד 31.
⁶ נדלה מהספרייה הווירטואלית של מט"ח ב-19.12.2019.

כך מובלט אחד מהמסרים של הספר: חשוב לדאוג ולסייע בעת צרה גם לבעלי חיים כמו גם לאנשים. האנלוגיה בין ליבי ובין הכלבים שזורה לאורך כל היצירה והיא הבסיס לשיח על המסר המרכזי של הסיפור בנקודות זמן שונות במהלך קריאת הסיפור.

על הסופרת

הדס ליבוביץ היא בוגרת תואר ראשון בספרות עברית ותואר שני בתוכנית לתרבות הילד והנוער מאוניברסיטת תל אביב וכותבת לילדים ולמבוגרים. ספריה הם ספרים ריאליסטיים העוסקים ב"כאן ועכשיו" ועלילתם קרובה לחיי התלמידים כאשר האירועים המפורטים בהם יכולים לקרות לכל ילד וילדה. הסופרת מעידה על עצמה שהיא מתרגשת כאשר ילד ניגש ומשתף אותה בתחושותיו שהספר נכתב עליו והיא מודעת ליכולותיו של הספר לחזק את הדימוי העצמי של התלמידים.

הגיבורה של הספר היא ילדה שלא קל לה לשבת סגורה בכיתה ושיעורי חשבון קשים לה. יש לא מעט ילדים כאלה. גם אני הייתי ילדה כזאת. יש משהו מרפא בלתת מילים לסיטואציית חיים מסוימת. זה נותן המון כוח ואישור לכך שאתה לא לבד. אני מרגישה זכות גדולה להיות זו ששמה להם יד על הכתף ואומרת - זה בסדר. את בסדר גמור וגם אתה (מתוך ראיון עם הסופרת).⁷

אפשר לקרוא עוד על הסופרת ב"שאלון ההיכרות עם הדס ליבוביץ" ובריאיון שנערך עימה.

דגשים והצעות להוראת הספר

קידום הבנה ספרותית

בכל פעילות מודגמת דרך הוראה ומובא הסבר באשר למיומנויות ההבנה הספרותית שהיא באה לקדם.

היחידה המוצגת לפנינו תואמת את השלבים והעקרונות המתוארים במסמך [רכיבים בהוראה של יצירת ספרות](#)⁸ ומציעה פעילויות מגוונות להוראת הספר. המורה מוזמן לבחור בדרך המתאימה לו ולכיתתו.

שילוב האומנות בתהליך הלמידה והיצירה של התלמידים מעצים את החוויה ומאפשר לתלמיד לגבש ולהציג את הקישור האישי והפרשנות שלו לטקסט גם בדרכי ביטוי נוספות. בדוגמה הנוכחית שולבה מחברת פעלתנית. ליווי התלמידים על ידי המורה יעשה לפני קריאת הספר, במהלכה ולאחר סיומה.

אופן ההוראה יותאם למגוון התלמידים בכיתה. תלמידים פחות מיומנים בקריאה ייתרמו מקריאה משותפת של הספר כולו עם המורה או מהטרמה שתאפשר להם לקרוא פרקים מסוימים בכוחות עצמם. תלמידים מיומנים בקריאה יכולים לקרוא את הספר כולו אולם גם הם ייהנו מקריאה משותפת ומהשיח הנלווה לה.

⁷ <https://xnet.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5396584,00.html>
⁸ <http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/67D08846-1632-4BD2-A284-5A6E5BE0ADC3/179428/yetzira.pdf>

טרום קריאה – "החלון שלי"

פעילות של **התבוננות** במרחבים השונים מעצימה את **נקודות המבט** השונות בכיתה, מעוררת שיח על הדגשים השונים וחשיבותם בעיני תלמידים ועוזרת להנכיח פרטים ואנשים שתשומת ליבנו אינה נתונה אליהם ביום-יום.

ליבי, גיבורת הסיפור, מביטה מחלון הכיתה ומגלה עניין בעולם שבחוץ. היא שמה לב לאנשים ולבעלי החיים והם הופכים להיות חלק מעולמה. בהמשך, כאשר היא מסייעת לאיש עם הכלב, דמויות שראתה מבעד לחלון נעשות חלק ממשי מחייה שלה.

כפעילות מקדימה לקריאת הסיפור אפשר לבקש מהילדים להתבונן החוצה מחלון הכיתה. אפשר לשוחח, לכתוב, לצייר או לספר מה מתרחש מחוץ לכיתה. אפשר להניח שתלמידים רבים ישימו לב לפרטים בולטים ואילו פרטים אחרים יוצגו על ידי תלמידים בודדים ומומלץ לשוחח על כך:

- ♥ אילו פריטים מופיעים בדיווח של הילדים בכיתה?
- ♥ האם ישנם פריטים שרק חלק מהילדים שמו אליהם לב?
- ♥ מה גורם לנו לשים לב או לא לשים לב לפרטים בסביבה שלנו?

במהלך הקריאה - "המחברת שלי"

"מחברת פעלתנית"⁹ היא אסופת דפים בכל כמות או גודל והיא מכילה אזורים ה"נפתחים"

לתלת-ממד ומזמנים כתיבה ואיור במגוון אופנים. המחברת הפעלתנית יכולה ללוות את התלמיד במהלך קריאת הספר, כאשר בסיום כל יחידה הוא מתבקש להוסיף למחברת נדבך נוסף המשקף את הביטוי האישי שלו בעקבות הקריאה והעיסוק בספר. מתודה זו מאפשרת אתחלתא יצירתית ועיבוד המידע מחוויית הקריאה.

אנחנו מציעים את השימוש במחברת פעלתנית זו לפעילות מסביב לספר הנוכחי גם בשל התאמתה לגיל הקוראים ולצורך לקיים עצירות מתודיות המאפשרות לתלמידים "לנוח" מתהליך הקריאה והשתתפות בעלילת הספר וגם בשל התאמתה לעלילת הספר.

ליבי, גיבורת הספר, נעזרת במחברת החשבון כדי לפתור תעלומה אמיתית. המחברת מלווה את הגיבורה במסע הבילוש שלה והופכת להיות לה לבת לוויה משמעותית. היא משמשת אותה לכתובת מסרים ולתיעוד פרטי מידע. כמו הגיבורה אשר יוצאת מעבר לעולמה הפרטי, גם המחברת יוצאת מגבולות השיעור אל העולם הפתוח.

העבודה במחברת פעלתנית המלווה את קריאת הספר מאפשרת למורה ולתלמידים גמישות על ידי הוספת אזורי פעילות בהתאם לרעיונות ולנושאים העולים בכיתה. כמו כן אפשר ליצור כל פעילות על דף מחברת נפרד, או בגדלים שונים כדי להתאים את הגודל לכתיבה של ילדים.

מומלץ לצפות ב**סרטון** המדגים את תהליך היצירה במחברת הפעלתנית

פעילויות במחברת הפעלתנית

אנחנו מציעים חלוקה של הסיפור לשש יחידות תוכן על פי רעיונות מרכזיים המופיעים בו. כל יחידה כוללת בתוכה פרקים אחדים מתוך הספר. כל יחידת תוכן כוללת הצעה של נושאים לשיחה, רעיון לפעילות במחברת הפעלתנית והוראות לביצוע הפעילות במחברת.

המורה יכול לבחור אילו נושאי שיחה לפתח בכיתתו ואילו פעילויות לבצע. השימוש במחברת הפעלתנית המלווה את הקריאה מאפשרת למורה ולתלמידים להוסיף אזורי פעילות בהתאם לרעיונות ולנושאים העולים בכיתה.

מטרת הפעילויות היא לעורר את הקוראים לגלות אמפתיה כלפי ליבי בכך שיעמידו את עצמם במקומה במצבים דומים וגם לסייע בהבנה הספרותית.

⁹ הרעיון למחברת פעלתנית מבוסס על "מחברת אינטראקטיבית" הנפוצה בארץ ובעולם. מחברת זו מכילה בתוכה פתקים מתקפלים המאפשרים כתיבה במגוון אופנים. אפשר להתרשם מדוגמאות מגוונות באתרים שונים.

נושאים לשיחה

העלילה בפרקים אלו מתרחשת ברובה "בפנים" הכיתה, ובמקביל מתקיים עולם "מחוץ" לכיתה. יש להסב את תשומת לב התלמידים לייחודיות של כל סביבה :

מי בכיתה ומי בחוץ? מה בכיתה ומה בחוץ?
אפשר להעלות שאלות העוסקות בכל אחת מהסביבות :

- ♥ אילו דברים נעימים ולא נעימים בכל סביבה?
- ♥ באילו מצבים נעים יותר להיות בחוץ ובאילו מצבים נעים יותר להיות בפנים?
- ♥ מה מפריד בין הפנים לחוץ?

ההבחנה בין הסביבות השונות שבהן מתרחשת העלילה מאפשרת שיחה על **אפיון דמותה** של ליבי. מה קורה בתוכה ומה מתרחש סביבה וכיצד התרחשויות אלו משפיעות על תחושותיה ומחשבותיה.

אפשר לבקש מהתלמידים לכתוב מילה אחת שעולה בדעתם כתגובה למילה "בחוץ" ומילה שעולה בדעתם כתגובה למילה "כיתה". את המילים אפשר לכתוב ב"מחברת הפעלתנית" ולהשתמש בהן לפעילות שמפורטת בהמשך.

אפשר לשאול את התלמידים : **מדוע** ליבי אוהבת כל כך להסתכל על המתרחש מחוץ לכיתה?

פעילות במחברת פעלתנית – חלון נפתח

הכנת פתק דמוי חלון המייצג את הרשמים של פנים וחוץ הכיתה. הצד החיצוני עבור החוץ והצד הפנימי עבור הכיתה. כדאי להנחות את התלמידים לבטא את שני העולמות באמצעות כתיבה/ציור (או שניהם). מומלץ לכוון אותם לתת ביטוי למגוון המאפיינים הקיימים בשתי הסביבות : הדמויות, החפצים, ההתרחשויות, הקולות, הרגשות, התחושות ועוד. כאן אפשר להשתמש גם במילים שהתלמידים התבקשו לכתוב כתגובה למילים "כיתה" ו"בחוץ" ולבקש מהם לתת ביטוי יצירתי למילים שהם כתבו. לדוגמה, מילים בעלות קונוטציה לא נעימה יופיעו באופן שמשקף את הרגש הנלווה אליהן ולהפך.

הוראות לביצוע:

*מכניס שני דפים באדף זהה (מומלץ שדף אחד יהיה חלק ואחד משופץ).
את הדף החלקן מקפלים לשניים ואזורים אמנו חלון נפתח.
מדביקים את החלון על גבי הדף המשופץ.*

נושאים לשיחה

מרגע שמתרחשת התאונה בסיפור (בשעה החמישית של יום הלימודים, 13:25 כפי שמוזכר בעמוד 70), העלילה מתגלגלת בקצב מהיר. למעשה, אם נפנה את תשומת לב התלמידים, הם יגלו כי החל מפרק זה ועד סוף הספר חולפות רק שעות אחדות. אפשר לעקוב יחד אחר קצב האירועים ובסיום קריאת הספר לשוחח על מושג הזמן בסיפור:

פעילות זו ממחישה לתלמידים את החשיבות שבמעקב אחר **זמן** בהתרחשות הסיפורית. המעקב אחרי ההתרחשות יתרום להבנה **שקצב** האירועים בספר מהיר, דבר התורם לתחושת **המתח** שאנו, הקוראים, חשים כאשר אנו שותפים למסע הבילוש של ליבי.

♥ במשך כמה זמן מתרחשת העלילה?

♥ מדוע לדעתכם ישנו ריבוי של פרקים בסיפור?

♥ האם העובדה שהפרקים גורמים לנו לעצור את הקריאה מסייעת לאווירת המתח שבסיפור?

מושג הזמן הוא בעל חשיבות בקריאת ספרות שכן הוא

מרחיב את הבנתה של היצירה ומעמיק את ההתבוננות בה.

ממד הזמן יכול לבוא לידי ביטוי בהתייחסות לתקופה ההיסטורית

שבה מתרחשת היצירה, תקופת השנה, הזמן ביום ושילוב שעון או אורלוגיון, המסמלים את הזמן

החולף בספר שלפנינו האירוע המטלטל את עולמה של ליבי מתרחש באמצע היום וכל שגרת החיים

המאוזנת של ליבי ושל הסובבים אותה מתערערת. הפניית תשומת ליבם של התלמידים הצעירים

לנושא הזמן על ידי שילוב פעילות של שעון במחברת הפעלתנית תומכת בהתייחסות לנושא הזמן

ביצירה, מפתחת הבנה ספרותית ויוצרת תשתית שתאפשר להם בעתיד התייחסות לממד זה. כמו כן,

מדובר בכלי שיכול לסייע בשחזור הסיפור על ידי התלמידים בצורה חווייתית בתוך כדי התאמה

לאוכלוסיות המגוונות בכיתה: התלמידים החזקים ייהנו מהגיוון של הפעילות (במקום 'ספר

במילותך את הסיפור'), והתלמידים החלשים יותר יסתייעו בשעון לשחזור העלילה באופן כרונולוגי.

פעילות – שעון הזמן

המורה יחלק לתלמידים תדפיס של שעון מחולק לשעות. הילדים יגזרו לפי הדוגמה בסרטון, ובמהלך

הקריאה יתעדו את ההתרחשויות בכל שעה.

הוראות לביצוע:

אדפיסים לוח שעון ובו סימנים המכריזים בין השעות (מזרזר דר לדרומנה).

אזורים את היקף השעון ואת הקווים המכריזים.

אורחים דבק על הצד האחורי של השעון במרכז המצפף.

אדביקים על המחברת ומקפלים את השעות ליצירת מקום לכתיבה.

אפשר להיעזר בתרשים השעון המצורף כנספח 1 למסמך זה.

נושאים לשיחה

בפעילות זו יתנסו התלמידים
באיתור פרטי מידע החשובים
ליצירת **רצף העלילה**. תיעוד
הפעולות של גיבורת הסיפור גם
מסייע בהבנת **התפתחות הדמות**.

האירוע המרכזי בפרקים אלו מתרחש מחוץ לחלון הכיתה שבה ליבי נמצאת. ליבי יכולה להתעלם מהמתרחש ולהישאר בשגרה שלה, אך היא בוחרת להגיב ולפעול ויוצאת למסע בילוש המונחה על ידי ליבה הרחב. כדאי לנווט את השיח לממדים השונים של הסיטואציה, ולהסביר שמצד אחד חשוב להיות מרוכז בעשייה ובלמידה ואין בעיסוק במעשיה של ליבי המלצה לישיבה פסיבית בכיתה וצפייה דרך החלון, ומהצד האחר יש לשבח את הרגישות החברתית שהיא מגלה. יש להדגיש שגם כאשר ליבי פועלת בניגוד להנחיות אימה ואינה הולכת ישר הביתה אחרי סיום הלימודים, היא עושה זאת מתוך טוב ליבה ודאגתה לאחר.

- ♥ מה בחרה ליבי לעשות כשראתה את הכלב לבדו?
- ♥ האם היו בפניה עוד אפשרויות?
- ♥ מה דעתכם על הבחירה שלה?
- ♥ מה היה קורה לדעתכם אילו לא הייתה לוקחת את הכלב?
- ♥ האם יש סכנות בפעולה שלה?
- ♥ האם כל אחד היה בוחר לפעול כמו ליבי? מה אפשר ללמוד עליה מתוך הבחירה שלה? מתוך מעשיה?

חיפושיה של ליבי אחרי הבעלים של הכלב מרחיבים את הידע לגבי אמצעים טכנולוגיים (שלב זיהוי אלקטרוני) המאפשרים להחזיר את הכלב לבעליו. להרחבת נוספת אפשר לחפש מידע במרשתת. [לדוגמה באתר הזה](#)

אם בעקבות הקריאה בספר יש בכיתה תלמידים הדואגים לכלבם, אפשר להציע להם להכין תג שם לכלב. זו הזדמנות למורה לשוחח על הפרטים שצריכים להופיע על תג השם כדי שהנמען (במקרה זה מוצא הכלב) יוכל להחזירו לבעליו.

פעילות – מחברת בילוש

ליבי אוספת פרטי מידע ומתעדת אותם במחברתה. המורה יפנה את תשומת ליבם של התלמידים לעובדה זו וינחה אותם לדפדף בפרקים, לאסוף מידע "כמו בלשים" ולהכין "פנקס בילוש" שבו יתעדו את המידע שאוספת גיבורת הספר. אפשר להשתמש בדפי משבצות ליצירת ההקשר לסיפור.

הוראות לפי'צ'א:

מכ'נים 5-10 דפי'ט באודף אחיד.

מחבר'ט אות'ט יחד לפנק'ט בצנרת שדכ'ן.

נושאים לשיחה

בפרקים הללו חוזרת ועולה המשמעות של **מדרש שם**. פעילות זו נותנת ביטוי יצירתי להבנת משמעות השמות ומאפשרת להביע אותה בדרכים מגוונות.

כפי שכבר נכתב, לשמות ביצירה ספרותית יש לעיתים משמעות שתורמת להבנה הספרותית של היצירה ושל הדמויות ומעשיהן. כדאי לשוחח עם התלמידים שלעיתים בספרים, כמו בחיים, לשם יש משמעות. לעיתים לאותו שם יש כמה משמעויות. על חשיבותו של מדרש השם כאמצעי לאפיון דמות אפשר לקרוא בפרק "על הספר" במסמך זה. גם לשמות החיבה שבהם משתמשים יש משמעות והפניית תשומת הלב לשמות אלו מאפשרת שיח מקרב בין הלומדים בכיתה והיכרות מעמיקה עם המורכבות הקיימת בדמותה של ליבי. בפרקים הללו חוזרת ועולה המשמעות שמאחורי השם ובחירתו. על המורה להפנות את תשומת ליבם של התלמידים לשמות.

- ♥ מהי משמעות שמכם? האם יש סיבה מיוחדת שהעניקו לכם דווקא את השם הזה?
- ♥ האם קוראים לכם בשמות חיבה? מה משמעותם?
- ♥ אספו את השמות של הדמויות בסיפור (כולל שמות חיבה), לדוגמה: ליבי, ליבי שדה, ליבי-ליבי, ליביש, לובה, גוליבר, נעה, מלכה, לאקי, מרקו, סומסום ועוד. באיזה הקשר ניתן כל שם וכיצד הוא מאפיין את הדמות?
- ♥ המורה יציג בפני התלמידים את שני ההסברים הניתנים לשמות בספר:
 - ליבי = "שהיא ילדה שיצאה לה מהלב... וגם בגלל השיר" (עמ' 34).
 - לאקי = "כי הוא בדיוק לקלק את הצלחת..." (עמ' 40). ספרו לתלמידים שפירוש המילה הוא גם "מזל" באנגלית.
- נהלו שיחה שבה תבדקו עם התלמידים אם הם מרגישים שההסברים מתאימים. כיצד הם חשים לגבי שם הדמויות? לגבי שמם הם?
- ♥ מה המשותף לילדה ולכלב מבחינת אותיות שמם ומה זה אומר (כִּלְבָּ $<$ לִיבִי $<$ לִיבִי)?
- ♥ מה מיוחד בכך שמעניקים למישהו שם (לילד או לבעל חיים)?

פעילות – עיצוב שם

בחרו שם אחד או יותר מהשמות שמוזכרים בפרק ועצבו אותם בצורה שתתאים לאופי שלהם. תוכלו לבחור גם שילוב של כמה שמות ולבטא את הקשר ביניהם. ציירו את השם על פתק מרובע וקפלו את ארבע קצותיו כלפי המרכז.

הוראות למיזעור:

מכניס דף הצורת ריבוע.

מקפלים שני אלכסונים ליצירת הסימון, ופותחים.

מקפליט את ארבע הפינות כלפי המרכז.

מציירים את השם המצוץ במרכז.

פרקים 11-18: פענוח התעלומה

נושאים לשיחה

פרקים אלה, בדומה לסיפור בלשי, גדושים בהתרחשויות ובפעולות הסוחפות את הקורא עד לפענוח כמעט מלא של התעלומה. אפשר לקרוא אותם בכיתה ברצף על ידי המורה או לתת לילדים לקרוא אותם בעצמם, לאחר שהמורה יפסיק את הקריאה במקומות מותחים במיוחד. אפשר לשחזר יחד את הדברים שקרו ולברר מה יצר אצלם מתח ועניין.

פעילות זו מזמנת שחזור של **העלילה** וחיזוק הבנת הרצף.

פעילות – עלילון נפתח

פעילות זו באה לארגן את האירועים המרכזיים המופיעים בפרקים אלו. התלמידים יציירו את השתלשלות האירועים לפי רצף התרחשותם. יש להסב את תשומת לב התלמידים שמתוך כל האירועים עליהם לבחור באירועים שנראים להם חשובים או מעניינים, ולשמור על רצף העלילה.

הוראות לביצוע:

מכניס רצועות מדף גדול (רצוי A3).

מקפליט את הרצועה לחלקים שווים.

יוצרים אקורדיון.

מציירים על כל ריבוע שנוצר קטע מתוך העלילה.

נושאים לשיחה

פעילות זו מאפשרת ביטוי חזותי לשינוי פנימי שעוברת דמות ספרותית. כך מאפשרים לתלמידים שמתקשים להביע את עצמם בכתב, להביע את עצמם בצורה מעצימה.

ליבי מגלה כי הדברים אינם כפי שהיא חשבה... לאקי הכלב השמן והזקן אשר מתנשף מרוב עצב וגעגועים הוא למעשה לוקה, כלבה צעירה בהיריון שעומדת להמליט. גם הדברים שחשבה על תומר ועל התנהגותו התבררו כלא נכונים (הוא לא מיהר וברח אלא ניסה לעזור). הפניית תשומת ליבם של התלמידים לכך שהדברים אינם תמיד כפי שהם נראים ממבט ראשון מאפשרת יצירת גמישות מחשבתית וסבלנות.

רצוי שהמורה יאפשר שיחה ראשונית לגבי השוני בין המציאות שבה ליבי חושבת שהיא נמצאת לבין תמונת המצב האמיתית ואחר כך להציע לתלמידים לחלוק חוויות שבהן הם לא ראו את המציאות כפי שהיא. מומלץ להשתמש במושג "נקודת מבט".

♥ האם אתם מכירים מצבים שבהם גיליתם שמה שחשבתם על מישהו או משהו אינו כפי שהנחתם?

♥ מה גורם לנו לטעות?

פעילות – ציור כפול

התלמידים יוכלו לכתוב/לצייר את הכלב-כלבה. בצד אחד תיאור של לאקי ומנגד של לוקה. אפשר להציע לילדים לבחור דמות אחרת שהשתנתה במהלך הסיפור ולהתייחס אליה.

הוראות לביצוע:

מכניס דף בצורת ריבוע או מלבן.

מקבלים פצאיים ליצירת סימונים.

טולרים על פי אחד הסימונים בלבד.

מורחים דבק על הצד האחורי ומדביקים למחברת.

לאחר קריאה - "התגובה שלי"

הזמנה לתגובה אישית על ידי פיתוח השיח הדבור (דיון)

עם סיום הקריאה מומלץ לאפשר זמן של שקט... לאפשר לחוויות העולות מהסיפור "לשקוע" כדי לתת לשיח להתפתח בצורה טבעית ולהמתין לתגובות התלמידים. לאחר מכן אפשר לעורר את התגובה בדרכים שונות.

חשוב ליצור את המודעות שתפקידה של יצירה ספרותית הוא לעורר עניין והנאה. יש לטפח בקרב התלמידים טעם אישי בקריאת ספרים. לשם כך מומלץ לשאול שאלות המכוונות לביטוי אישי ורגשי. אפשר לקיים שיח כיתתי או ליצור דיון בזוגות (חברותא) או בקבוצות קטנות.

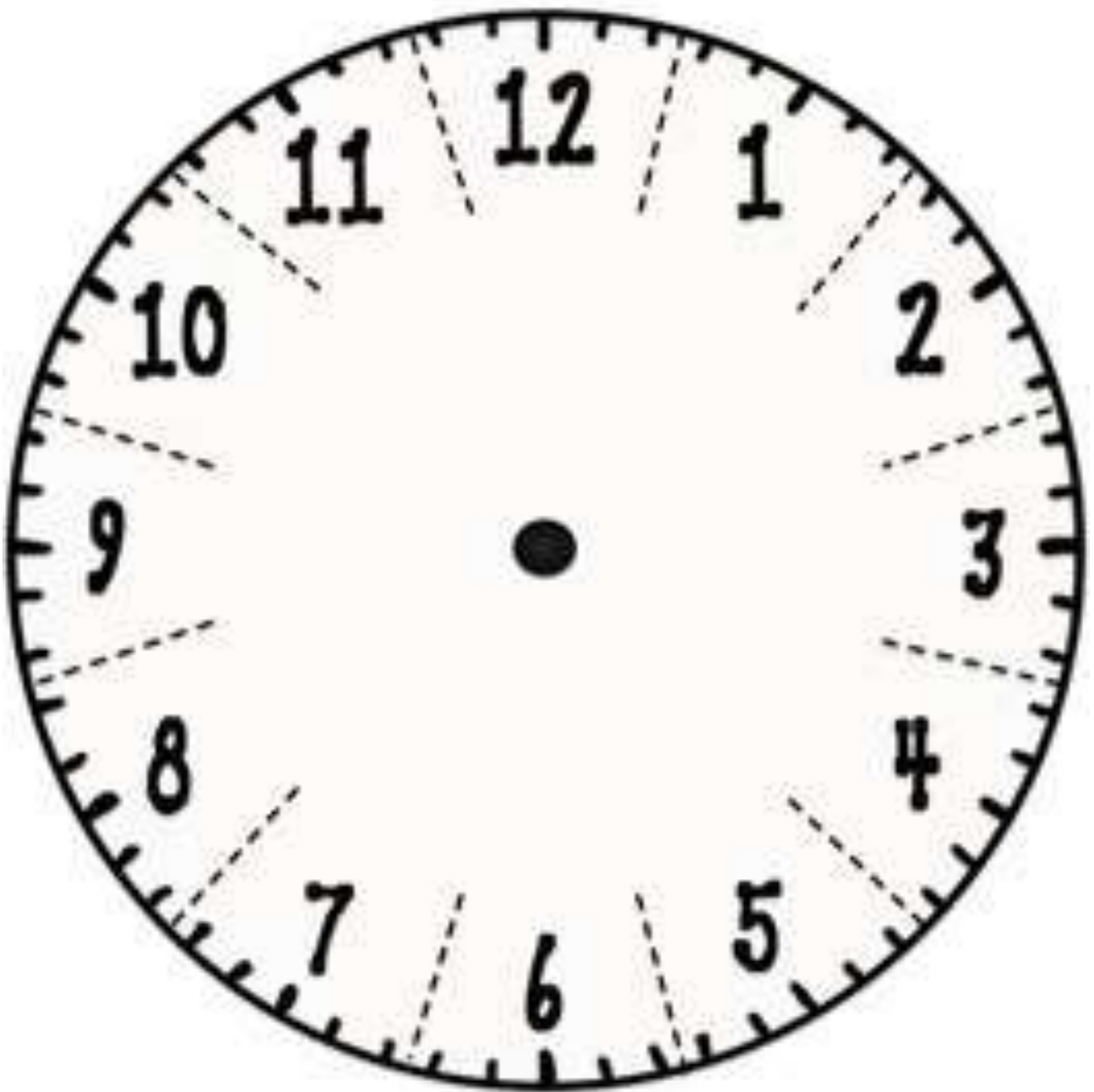
♥ מה הרגשתי במהלך קריאת הסיפור?

♥ אילו שאלות שאלתי את עצמי בשעת הקריאה?

♥ האם הסיפור הזכיר לי יצירות אחרות?

♥ האם הסיפור האיר דברים שקרו לי?

נספח 1 - תרשים השעון

thecrazyschoolteacher.blogspot.com